

บทความ: เทียบถนนคนเดิน (ภาควังเมืองน่าน) อย่างไรให้ คาร์บอนต่ำ

พรพิมล สุราษ, บัณฑิต ฝ้ายเชื้อ, กฤษณี สุวรรณพาทู, วิไลลักษณ์ นิยมมณีรัตน์ *

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* E-mail: kae.wilailuk@gmail.com

การอ้างอิง: พรพิมล สุราษ, บัณฑิต ฝ้ายเชื้อ, กฤษณี สุวรรณพาทู, วิไลลักษณ์ นิยมมณีรัตน์. (2565). เทียบถนนคนเดิน (ภาควังเมืองน่าน) อย่างไรให้คาร์บอนต่ำ. วารสารสิ่งแวดล้อม, ปีที่ 26 (ฉบับที่ 4).

บทนำ

การท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Tourism) คือ กิจกรรมท่องเที่ยวทางเลือกที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมที่ช่วยลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ให้น้อยลงเมื่อเปรียบเทียบกับการท่องเที่ยวแบบปกติ (อพท., 2558) ซึ่งกิจกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การคัดแยกและการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ การลดการใช้พลาสติกครั้งเดียวทิ้ง การใช้บรรจุภัณฑ์ที่ย่อยสลายได้ตามธรรมชาติ รวมถึงการนำพลังงานสะอาดมาใช้ทั้งในการเดินทางและในที่พัก (กรุงเทพประกันชีวิต, 2563) ในขณะที่นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์มีส่วนร่วมในการลดโลกร้อนแต่ยังคงไว้ซึ่งความสะดวกสบายและความสุขที่ได้รับจากการท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อปกป้อง รักษา และพัฒนาสิ่งเหล่านั้นให้อนุชนคนรุ่นหลังต่อไป ผ่านการปลูกจิตสำนึกให้แก่ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทั้งนักท่องเที่ยว คนท้องถิ่น ผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในปัจจุบันการท่องเที่ยวที่มุ่งส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีหลายรูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวเชิงชุมชน (Community Based Tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ (Ecotourism) หรือแม้แต่นโยบายรัฐหรือหน่วยงานท้องถิ่นที่ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมหรือกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น (สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวภายในประเทศ, มปป.) บทความนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำบริเวณถนนคนเดินภาควังเมืองน่าน จังหวัดน่าน ในชื่อโครงการ “ตัวข้า มาช่วง เทียวอย่างไร ให้ไร้ขยะ” ซึ่งผลจากการจัดกิจกรรมดังกล่าวสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน พร้อมกับการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ถนนคนเดินกาดช่วงเมืองน่าน การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ ภายใต้กิจกรรม “ตัวเข้ามาช่วง เทียวอย่างไร ให้ไร้ขยะ”

บริเวณช่วงเมืองน่านเปรียบเสมือนหัวแหวนของเมืองเนื่องจากเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดน่าน โดยทุกวันศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์ ตั้งแต่เวลา 16.00 - 21.00 น. จะมีการจัดกิจกรรมถนนคนเดินกาดช่วงเมืองน่านบนถนนผากองและบริเวณลานช่วงเมืองหน้าวัดภูมินทร์ ซึ่งมีการนำเสนอเอกลักษณ์ของเมืองน่านผ่านอาหารพื้นเมือง ผักผลไม้ เสื้อผ้า ของฝากและของที่ระลึก โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณกาดช่วงเมืองน่านที่มีลานกว้างซึ่งเปรียบเสมือนห้องอาหารขนาดใหญ่ภายในบริเวณดังกล่าว มีการจัดพื้นที่นั่งด้วยการปูเสื่อและตั้งชั้นโถกเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป ได้เลือกซื้ออาหารมานั่งรับประทาน (ภาพที่ 1) โดยแต่ละคืนมีนักท่องเที่ยวมากกว่าห้าร้อยคนและมีจำนวนเพิ่มเป็นเท่าตัวในช่วงฤดูการท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลให้มีปริมาณขยะที่ต้องนำไปกำจัดยังบ่อฝังกลบของเทศบาลเมืองน่านกว่า 550 กิโลกรัมต่อวัน (ข้อมูลจากเทศบาลเมืองน่าน ปี พ.ศ. 2563) จากข้อมูลดังกล่าวทางเทศบาลเมืองน่านได้ตระหนักถึงปัญหาขยะบริเวณถนนคนเดินกาดช่วงเมืองน่านเป็นอย่างดี จึงได้จัดให้มีการคัดแยกขยะโดยแบ่งการคัดแยกขยะออกเป็น 9 ประเภท ได้แก่ ขวดพลาสติก แก้วพลาสติก ซ้อนส้อมพลาสติก ถุงพลาสติก ขยะอินทรีย์ จานชามจานอ้อย หลอดพลาสติก ไม้เสียบ และขยะทั่วไปเพื่อนำไปกำจัดอย่างถูกวิธีและลดปริมาณการนำขยะไปสู่หลุมฝังกลบ (ตารางที่ 1)

ภาพที่ 1 กิจกรรมถนนคนเดินกาดช่วงเมืองน่าน

ที่มา: คณะผู้วิจัย

ตารางที่ 1 แนวทางการจัดการขยะประเภทต่าง ๆ

ประเภทขยะที่คัดแยก	รูปแบบการจัดการขยะ
ขวดพลาสติก แก้วพลาสติก ซ้อนส้อมพลาสติก ถุงพลาสติก กระป๋องขวดแก้ว หลอดพลาสติก	นำไปรีไซเคิล (ขายและทำสิ่งประดิษฐ์)
จานชามชานอ้อย	นำไปทำเป็นสารปรับปรุงดิน
เศษอาหาร	นำไปเป็นอาหารสัตว์
ขยะทั่วไป กิ่งไม้ ใบไม้	นำไปฝังกลบ
ไม้เสียบต่าง ๆ	นำไปทำเป็นเชื้อเพลิง

ทางสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อมได้เล็งเห็นถึงปัญหาการจัดการขยะจากการท่องเที่ยวจึงได้ดำเนินการจัดกิจกรรม “ตัวซ่า มาช่วง เทียวอย่างไร ให้ไร้ขยะ” บริเวณถนนคนเดินกาดช่วงเมืองน่าน ระหว่างวันที่ 8-10 เมษายน 2565 ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อลดการใช้พลาสติกครั้งเดียวทิ้งด้วยการส่งเสริมให้มีการยืมตะกร้าไม้ไผ่ การใช้ภาชนะจากวัสดุธรรมชาติทดแทนการใช้ภาชนะพลาสติก การให้ความรู้เกี่ยวกับถนนคนเดินคาร์บอนต่ำ การส่งเสริมการคัดแยกขยะ การจัดตั้งถังแยกขยะเศษอาหารและป้ายประชาสัมพันธ์ และการส่งเสริมการใช้สินค้าท้องถิ่นที่มาร่วมกิจกรรม เช่น ร้านกาแฟเอราบิก้า ร้านจินตนา กาแฟมณีพฤษ์ ร้านบ้านถั่วลิสง กลุ่มจักสานวิสาหกิจชุมชนบ้านต้าม กลุ่มจักสานชุมชนบ้านนาราชภูร์ กลุ่มสตรีสหกรณ์จักสานไม้ไผ่บ้านปัวชัย ชุมชนบ้านมหาโพธิ์ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ พีจีเอส น่าน และผู้ประกอบการร้านค้าในถนนคนเดินกาดช่วงเมืองน่านเพื่อเป็นการสร้างการรับรู้และความตระหนักให้กับนักท่องเที่ยว ผู้ใช้บริการและผู้ประกอบการถนนคนเดินกาดช่วงเมืองน่าน (ภาพที่ 2-7)

ภาพที่ 2 กิจกรรม “ตัวซ่า มาช่วง เทียวอย่างไร ให้ไร้ขยะ” ในวันที่ 8-10 เมษายน 2565

ที่มา: คณะผู้วิจัย

ภาพที่ 3 จุดบริการยืมคืนตะกร้าไม้ไผ่บริเวณทางเข้า-ออก ถนนคนเดินกาดช่วงเมืองน่าน
ที่มา: คณะผู้วิจัย

ภาพที่ 4 ผู้ประกอบการถนนคนเดินกาดช่วงเมืองน่านใช้ภาชนะจากวัสดุธรรมชาติทดแทนภาชนะพลาสติก
ที่มา: คณะผู้วิจัย

ภาพที่ 5 การให้ความรู้เกี่ยวกับถนนคนเดินคาร์บอนต่ำ
ที่มา: คณะผู้วิจัย

ภาพที่ 6 การส่งเสริมการคัดแยกขยะ การจัดตั้งถังแยกขยะเศษอาหารและป้ายประชาสัมพันธ์
ที่มา: คณะผู้วิจัย

ภาพที่ 7 นักท่องเที่ยวเยี่ยมชมกระจ้าไม้ไผ่สำหรับใช้ซื้อของในบริเวณถนนคนเดินภาควังเมืองน่าน
ที่มา: คณะผู้วิจัย

จากการดำเนินกิจกรรม “ตัวซ้า มาช่วง เทียวอย่างไร ให้ไร้ขยะ” (ในช่วงมาตรการผ่อนคลาจากสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ให้สามารถจัดกิจกรรมได้ภายใต้ผู้เข้าร่วมที่จำกัด) กิจกรรมการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเยี่ยมชมกระจ้าไม้ไผ่เพื่อลดการใช้ถุงพลาสติกประเภท High Density Polyethylene (HDPE) สามารถลดปริมาณถุงพลาสติกจำนวน 2,440 ใบ ซึ่งมีค่าเท่ากับการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจำนวน 10.92 ตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่าต่อปี ซึ่งคิดเป็นมูลค่าคาร์บอนเครดิตเท่ากับ 1,314 บาท/ต่อกิจกรรม (ราคาเฉลี่ยต่อตัน 120.3 บาท ณ วันที่ 4 สิงหาคม 2565) สำหรับกิจกรรมการคัดแยกขยะสามารถช่วยลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเมื่อเปรียบเทียบกับการจัดการขยะโดยวิธีฝังกลบ จำนวน 127.70 ตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่าต่อปี ซึ่งคิดเป็นมูลค่าคาร์บอนเครดิต 15,362 บาทต่อปี (ภาพที่ 8) ผลการดำเนินการดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ที่จะเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและในอนาคตจากการจัดกิจกรรมถนนคนเดินคาร์บอนต่ำและสามารถเป็นต้นแบบสำหรับพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

ภาพที่ 8 ผลการดำเนินกิจกรรม “ตัวซ่า มาชวง เทียวอย่างไร ให้ไร้ขยะ”
ที่มา: คณะผู้วิจัย

ดังนั้น การส่งเสริมและสนับสนุนการคัดแยกขยะอย่างถูกวิธี การจัดการขยะที่ปลายทางอย่างถูกต้อง การจัดการกิจกรรมที่ลดการใช้พลาสติกครั้งเดียวทิ้ง การใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและการส่งเสริมการใช้สินค้าท้องถิ่น สามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมการท่องเที่ยวและเป็นหนึ่งในกลไกการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อมุ่งสู่การปล่อยคาร์บอนสุทธิเป็นศูนย์ อีกทั้งยังเป็นแนวทางการในการลดปัญหาขยะพลาสติกอย่างยั่งยืนในถนนคนเดินภาคช่วงเมืองน่าน ซึ่งเป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดน่าน นักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำในถนนคนเดินภาคช่วงเมืองน่าน เพียงแค่นักท่องเที่ยวพกถุงผ้าหรือตะกร้าสำหรับการเลือกซื้อของหรือปฏิเสธการรับถุงพลาสติกจากผู้ประกอบการให้มากที่สุด เพื่อลดการใช้ถุงพลาสติกครั้งเดียวทิ้ง และเมื่อรับประทานอาหารเรียบร้อยแล้วทำการคัดแยกขยะออกเป็น 9 ประเภท ตั้งแต่ที่โต๊ะรับประทานอาหารให้สะดวกต่อการทิ้งลงถังตามสัญลักษณ์ป้ายที่ระบุไว้ และเป็นการอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ให้สามารถนำไปกำจัดอย่างถูกวิธีเป็นการลดปริมาณการนำขยะไปยังหลุมฝังกลบ เพียงเท่านี้นักท่องเที่ยวก็สามารถท่องเที่ยวถนนคนเดินภาคช่วงเมืองน่านแบบคาร์บอนต่ำได้อย่างมีความสุขพร้อมกับกิจกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติและการประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่น

การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำจะมีการคัดแยกขยะออกเป็น 9 ประเภทและมีปลายทางกำจัดขยะอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ผู้จัดงานอาจต้องเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นเพื่อส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะและเตรียมตะกร้าหรือพกถุงผ้าเพื่อช่วยลดการรับถุงพลาสติกใช้

ครั้งเดียวทิ้ง รวมถึงควมมีนโยบายและแนวทางการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวหรืองานอีเว้นท์ต่าง ๆ ควบคู่กับการสร้างความรู้และการเสริมสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำให้กับเด็ก ประชาชน ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว อีกทั้งสามารถเพิ่มจุดคัดแยกขยะให้ครอบคลุม เพิ่มป้ายแผนที่จุดทิ้งถังขยะและสามารถสแกน QR CODE เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถทราบถึงที่ตั้งของถังขยะ และมีการขยายพื้นที่ในการคัดแยกขยะไปสู่โรงเรียน ตลาด ร้านอาหาร และร้านสะดวกซื้อเพื่อให้ครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่และนำไปสู่ความยั่งยืน

บทสรุป

การพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ กรณีศึกษาถนนคนเดินกาดช่วงเมืองน่าน ภายใต้กิจกรรม “ตี๋ซ่า มาช่วง เที่ยวอย่างไร ให้ไร้ขยะ” ด้วยการส่งเสริมให้มีการยืมตะกร้าไม้ไผ่ การใช้ภาชนะจากวัสดุธรรมชาติทดแทนการใช้ภาชนะพลาสติก การให้ความรู้เกี่ยวกับถนนคนเดินคาร์บอนต่ำ การส่งเสริมการคัดแยกขยะ การจัดตั้งถังแยกขยะเศษอาหารและป้ายประชาสัมพันธ์ และการส่งเสริมการใช้สินค้าท้องถิ่นสามารถลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการท่องเที่ยวได้อย่างมีนัยสำคัญและเป็นต้นแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อมุ่งสู่การปล่อยคาร์บอนสุทธิเป็นศูนย์อย่างยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง เที่ยว น่าน ใสใจ ไร้คาร์บอน: การพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ สำหรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดน่าน เพื่อนำไปสู่แหล่งท่องเที่ยวการปล่อยคาร์บอนสุทธิเป็นศูนย์ โดยได้รับงบประมาณจากสำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ โดยหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (บพข.) ปีงบประมาณ 2564 ซึ่งเป็นโครงการต่อยอดมาจากโครงการเที่ยวกรีน กินคลีน เสพศิลป์เมืองน่าน: การสรรสร้างเมืองน่านเพื่อยกระดับสู่การท่องเที่ยวสีเขียวอย่างยั่งยืน ซึ่งได้รับงบประมาณจากสำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ โดยหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (บพข.) ปีงบประมาณ 2563 และโครงการ “Enhancing Local Capability toward Sustainable Municipal Solid Waste Management: Case Study of Nan Municipality, Thailand” ซึ่งได้รับทุนวิจัยจาก The Asahi Glass Foundation, Japan ปีงบประมาณ 2563 นอกจากนี้คณะผู้วิจัยขอขอบคุณความร่วมมือและข้อเสนอแนะต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมจากหน่วยงานผู้ประกอบการในพื้นที่และเครือข่ายการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องภายในจังหวัดน่าน ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานน่าน สำนักงานพื้นที่พิเศษ 6 (อพท.6) เทศบาลเมืองน่าน ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเกษตรกรจังหวัดน่าน โรงเรียนจุมปีวนิดาภรณ์ เทศบาลบ้านภูมินทร์ และผู้ประกอบการในจังหวัดน่าน

เอกสารอ้างอิง

งานองค์ความรู้ สำนักบริหารยุทธศาสตร์ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2558). *Low carbon Tourism เทียบแบบคนไม่เอาถ่าน ใส่ใจไปเกี่ยวกับ อพท. Sustainable Tourism*. ครั้งที่พิมพ์ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท โคคูน แอนด์ โค จำกัด

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดน่าน(2563, พฤศจิกายน18). เทศบาลเมืองน่านขยายเวลาจำหน่ายสินค้า ถนนคนเดินกาดช่วงเมืองน่าน เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวช่วงวันหยุดยาว 19-22 พ.ย.2563 นี้ ชู 9 แยก ก้าวย่าง สู่่านสะอาด การจัดการขยะถนนคนเดินกาดช่วงเมืองน่าน. สืบค้นจาก https://region3.prd.go.th/region3_ci/topic/news/20353

กรุงเทพประกันชีวิต. (2563). เทียบแบบวิถี Low Carbon ก็ชิลกับการสร้างสุขที่ยั่งยืนได้. *Happy Life*, ฉบับที่23 มกราคม-มีนาคม. สืบค้นจาก https://www.bangkoklife.com/emaga_zinehappy/Issue/2563/10/LiveOffline/19

สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวภายในประเทศ (สทท.). (มปป). *การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน*. สืบค้นจาก <https://www.adt.or.th/page/sustainable-tourism/en>